

СЕКЦІЯ 5 ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

ТІЛЕСНІ МОДИФІКАЦІЇ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

BODY MODIFICATIONS AS A REFLECTION OF PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF PERSONALITY

У статті наведено результати дослідження впливу характерологічних особливостей, самооцінки та самоставлення особистості на її ставлення до власного тіла й тілесних модифікацій. Визначено, що, власне, тілесні модифікації існують в культурно-історичному просторі людського буття досить тривалий термін. Тату, пірсинг і шрамування були поширені в усіх куточках світу й набули своєї популярності та масовості завдяки молодіжним субкультурам упродовж останніх 60 років. Наголошено, що така глобальна популяризація свідчить про зв'язок тілесних модифікацій із підсвідомою частиною психіки. Татування та інші тілесні модифікації є фізичною реалізацією несвідомої психічної діяльності, практикою розміщення на тілі символічного зображення з певним архетиповим змістом. Визначено, що саме ця архетиповість і глибокий символізм надають тілесним модифікаціям важливого сенсу, й тому вони продовжують своє поширення як культурний феномен, при цьому також маючи взаємозв'язок із особистісними особливостями їх власників, зокрема з самооцінкою та типом особистості. Підкреслено, що іноді тілесні модифікації стають способом компенсації низької самооцінки. Це пов'язано з особливостями функціонування Суперєго, аутоагресією, а також із такими мотивами здійснення тілесних модифікацій, як: бажання бути індивідуальним або йти за модою, бажання бути ризикованим, подолання власної слабкості та незахищеності, самовдосконалення, демонстрація власного авторитету, компенсація самоцінності за допомогою малюнка на тілі. Обґрунтовано, що тип особистості та тілесні модифікації також мають певний взаємозв'язок. Він полягає в тому, що, залежно від характеристик, які притаманні певному типу особистості, респонденти мають або різну мотивацію нанесення тату, або тип особистості може взагалі вливати на факт наявності/відсутності модифікацій.

Ключові слова: тіло, тілесні модифікації, татування, пірсинг, шрамування, самооцінка, самоставлення, характерологічний тип особистості.

The article presents the results of studying the influence of characterological features, self-esteem and self-attribution of the individual on their attitude to their own body and body modifications. It is pointed out that the bodily modifications themselves exist in the cultural-historical space of human existence for quite a long time. Tattoos, piercings, and scarring have been common in all corners of the Earth and gained their popularity in the mass circles thanks to youth subcultures during the last sixty years. It is emphasized that such global popularization testifies to the connection of body modifications with the subconscious part of the psyche. Tattoos and other body modifications are the physical realization of unconscious mental activity, practice of placing a symbolic image on the body with a certain archetypal meaning. It is determined that precisely this archetype and deep symbolism gives body modifications an important meaning, and therefore they continue to spread as a cultural phenomenon, while also having a relationship with the personal characteristics of their owners, including self-esteem and personality type. It is emphasized that sometimes body modifications become a way of compensating for low self-esteem. This is related to the peculiarities of the Super-ego's functioning, auto-aggression, as well as such motives for carrying out bodily modifications as: the desire to be individual or to follow fashion, the desire to be risky, overcoming one's own weakness and insecurity, self-improvement, demonstrating one's own authority, and also with the compensation of self-worth with the help of a drawing on the body. It is argued that personality type and body modifications also have a certain relationship. It is reflected in the fact that, depending on the characteristics inherent to a certain type of personality, the respondents have either different motivations for tattooing, or the type of personality can generally influence the fact of the presence/absence of modifications.

Key words: body, body modifications, tattoo, piercing, scarring, self-esteem, self-attitude, personality type.

УДК 159.923.2
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.50.11>

Артюхіна Н.В.

к.психол.н.,
доцент кафедри загальної психології
і психології розвитку особистості
Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова

Козинець В.І.

бакалавр кафедри загальної психології
і психології розвитку особистості
Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова

Проблема дослідження впливу характерологічних особливостей, самооцінки та самоставлення особистості на її ставлення до власного тіла й тілесних модифікацій є досить актуальною сьогодні. Починаючи з первісних часів, існують різноманітні практики дослідження власного тіла, тілесності та довколишнього світу за допомогою саме тілесних модифікацій [3]. Тілесні модифікації – це зміни первинного вигляду тіла через фізичне втру-

чання ззовні. До них традиційно належать шрамування, пірсинг і татування. Найбільш цікавим, на нашу думку, є татування як один із феноменів давніх часів, який отримав нове життя в світовій культурі і культурі сучасної України зокрема. Серед європейських народів, зокрема слов'ян, татування з давніх-давен було поширене саме як метод прикрашання свого тіла. Описуючи татування слов'ян, іракський мандрівник та дипломат А. Ібн-Фадлана

у Х ст. писав, що тіла багатьох людей прикрашали візерунки, проте були вони не лише прикрасою, а й знаком захисту [3; 4; 5].

Аналіз культурної спадщини людства також свідчить про те, що упродовж багатьох років людської історії тілесні модифікації були частиною різноманітних етнічних культур, у такий спосіб впливаючи й на формування свідомості окремої спільноти [1]. Наприклад, татування було не тільки одним із первісних видів мистецтва. Воно часто мало й ритуальний характер та було доказом належності до певної соціальної групи. При цьому татування впливало також і на формування власної ідентичності людини.

Через поширення тілесних модифікацій у сучасному світі дедалі частіше виникають питання про те, як вони розкривають характерологічні особливості особистості або чи можна пов'язати певні модифікації тіла з типом особистості, самооцінкою та самоставленням. У деяких дослідженнях було визначено, що татування можуть бути пов'язані зі змінами в самооцінці. У глобальному сенсі поняття самооцінки має стосунок до того, як людина оцінює саму себе, зокрема й власне тіло, тому тілесні модифікації також віддзеркалюють самоцінність людини. Наприклад, С. Кертзмен (S. Kertzman) виявив зв'язок між зображеннями на тілі жінок та їх порівнянням себе з ідеалами, прийнятими в суспільстві, що, безумовно, демонструє і зв'язок тату з самооцінкою молодих жінок [6]. Також тілесні модифікації, які є частиною тілесного образу «Я», можуть стати віддзеркаленням типу особистості людини. На це звернув увагу відомий психіатр А. Лічко. Він писав, що під час огляду підлітків епілептоїдного типу нерідко впадає в вічі велика кількість татувань: як символічних, котрі відображають реакції емансипації, групування тощо, так і просто таких, що прикрашають тіло. Зв'язок типу особистості з тілесними модифікаціями продемонстровано також і в дослідженнях таких авторів, як: А. Борохов (A. Borokhov), А. Белкін (A. Belkin), Т. Е. Шоумейкер (T. A. Shoemaker).

Як соціальний феномен тілесні модифікації вивчалися в межах соціо-антропологічних досліджень, наприклад у роботах Ч. Ломброзо, Е. Реклю, М. Медникової. Згодом проблематика татування як одного з проявів тілесного образу «Я» увійшла до сфери наукових інтересів і стала основою для робіт таких науковців: Н. Артюхіної, Ю. Касперович, М. Мар'їна, К. Новгородової, М. Смирнової, М. Федченко, П. Фішерової, А. Баламут, Дж. Раша, Б. М. Хілл (B. M. Hill), С.М. Оглітрі (S.M. Ogletree), К.М. МакКей (K.M. McCay), К. Дженней (K. Janney), С. Кертзмена (S. Kertzman), Н. Салех (N. Saleh), А. Дж. Пейджор (A. J. Pajor), С. Неухаус (C. Neuhaus), Р. Сінгх (R. Singh), С. А. Танвар (S. A. Tanwar).

Дослідження тілесних модифікацій з'являються щороку. Але недостатньо вивченими є питання впливу характерологічних особливостей, самооцінки й самоставлення особистості на її ставлення до власного тіла та тілесних модифікацій. Саме цим питанням присвячене наше теоретико-емпіричне дослідження.

Постановка завдання зумовлена планом теоретико-емпіричного дослідження загалом, а саме: проведенням теоретичного аналізу наукової літератури на предмет впливу характерологічних особливостей особистості на її ставлення до тіла та тілесних модифікацій; емпіричним визначенням характерологічних особливостей, самооцінки та самоставлення людей з різними тілесними модифікаціями, а також встановленням взаємозв'язку між наявністю тілесних модифікацій, типом особистості та самооцінкою. **Мета статті** полягає у теоретичному визначенні та емпіричному дослідженні впливу характерологічних особливостей, самооцінки й самоставлення особистості на її ставлення до тіла і тілесних модифікацій.

У дослідженні брали участь 100 осіб обох статей віком 20–25 років. Із них 50 осіб – із тілесними модифікаціями та 50 осіб – без них. Метод психодіагностичного тестування містив такі методики, як: методика дослідження самооцінки (автор – С. Будассі), методика дослідження самоставлення (автори – С. Пантілеев і В. Столін), методика дослідження типу особистості «Акцент 2-90» Шмішека-Мюллера, адаптація М. Вігдорчика [2], авторська анкета з 15 відкритими питаннями. Питання в анкеті були спрямовані на те, аби дізнатись особисте ставлення респондентів до тіла та тілесних модифікацій, виявити, що саме вони розуміють під тілесними модифікаціями. Питання про те, які причини для тату чи пірсингів мають інші люди, було спрямоване на механізм проєкції, аби розширити відповідь опитуваного. Інші питання стосуються персонального значення тілесних модифікацій для респондента чи причин відмови від них. Всі питання були розглянуті індивідуально.

Під час дослідження нами були отримані такі результати за методикою С. Будассі: переважна кількість респондентів обох вибірок мають середню адекватну самооцінку (48% людей у вибірці без тілесних модифікацій і 52% людей у вибірці з тілесними модифікаціями). Це свідчить про нормативний зв'язок «Я-реального» та «Я-ідеального», адекватне ставлення до самих себе та достатню самоцінність у респондентів. 28% людей без тілесних модифікацій та 32% людей з тілесними модифікаціями мають високу адекватну самооцінку. Це свідчить про високий рівень самоцінності і самоприйняття, про можливу схильність дещо

Таблиця 1

Середньогрупові показники самоставлення

№	Шкали методики	Середньогруповий суб'єкт			
		Без тілесних модифікацій		З тілесними модифікаціями	
		Чоловіки	Жінки	Чоловіки	Жінки
1.	Внутрішня чесність	6,28	6,27	6,5	5,76
2.	Самовпевненість	6,85	6,61	5,75	6,33
3.	Самокерівництво	6,14	6,22	6,25	6,09
4.	Відображене самоставлення	6,42	6,22	5,75	5,9
5.	Самоцінність	7,57	7,83	7,5	7,28
6.	Самоприйняття	6,57	6,83	5,5	6,61
7.	Самоприв'язаність	5,57	5,33	4,25	5,09
8.	Внутрішня конфліктність	4,85	4,72	5,25	5,38
9.	Самозвинувачення	4,57	4,44	5	5,14

переоцінювати себе, але в адекватних межах. 16% опитуваних без тілесних модифікацій та 8% з тілесними модифікаціями мають високу неадекватну самооцінку. Це свідчить про неадекватне завищення власної цінності, дещо нереалістичний зв'язок між «Я-ідеальним» та «Я-реальним». Слід звернути увагу на те, що ці показники виявилися вищими саме в респондентів без тілесних модифікацій. Отже, ми можемо припустити, що люди з тілесними модифікаціями менш схильні до завищення власної цінності і мають нижчі показники самооцінки, ніж люди без татуювання та пірсингів. 8% людей без тілесних модифікацій і так само 8% людей з тілесними модифікаціями мають низьку неадекватну самооцінку. Це свідчить про неадекватне заниження власної цінності. Тобто респонденти обох вибірок виявились однаково схильними до недооцінювання самих себе. Жодна з вибірок (0%) не має респондентів, які мають низьку адекватну самооцінку.

Отже, завдяки отриманим результатам нами було визначено, що показники самооцінки в опитуваних без тілесних модифікацій та з ними є доволі подібними, проте респонденти без тілесних модифікацій мають переважаючі результати в зоні неадекватних високих показників, а особи з тілесними модифікаціями – в зоні високих і адекватних. Із цього виходить, що загалом досліджувані без тілесних модифікацій більш схильні до неадекватного переоцінювання себе, ніж люди з тілесними модифікаціями. В обох вибірках чоловіки більш схильні до середньої адекватної самооцінки, а жінки – до високої адекватної.

За показниками методики дослідження самоставлення С. Пантілеєва і В. Століна було з'ясовано, що в респондентів без тілесних модифікацій переважають середні значення показників внутрішньої чесності (у 88% респондентів), самокерівництва (64%), відображеного самоставлення (80%), самоприйняття (60%), самоприв'язаності (60%) та внутрішньої конфліктності

(64%). Остання шкала самозвинувачення також переважно демонструє середні значення (56%), але з невеликим відривом від низьких показників (40%). Серед опитуваних також переважають високі показники самоцінності (60%) та самовпевненості (44%). Респонденти з тілесними модифікаціями мають дещо інші результати. Серед них переважають середні показники по шкалам внутрішньої чесності (у 92% респондентів), самовпевненості (80%), самокерівництва (56%), відображеного самоставлення (72%), самоприйняття (52%), самоприв'язаності (80%) та внутрішньої конфліктності (80%), а шкала самоцінності має однакову кількість середніх (48%) та високих (48%) показників у вибірці. За останньою шкалою самозвинувачення переважають середні (72%) показники і, на відміну від результатів респондентів без тілесних модифікацій, низькі значення за цією шкалою має невелика кількість опитуваних (16% опитуваних). Загалом всі показники обох вибірок перебувають в межах норми. Причому показники середньогрупового суб'єкта без тілесних модифікацій завжди дещо вищі, ніж у суб'єкта з наявними модифікаціями, окрім останніх двох шкал: внутрішньої конфліктності та самозвинувачення, за якими люди з тату та пірсингом мають вищі результати (див. табл. 1).

Вибірка опитуваних із тілесними модифікаціями загалом також характеризується невеликою різницею показників шкал. Але слід звернути увагу на те, що середньогрупові значення представників чоловічої статі з тілесними модифікаціями за шкалою внутрішньої чесності виявилися вищі, ніж у жінок, а жінки своєю чергою показали вищі результати за шкалою самовпевненості. Жінки також демонструють вищі значення за шкалами самоприйняття та самоприв'язаності, ніж чоловіки. У вибірці опитуваних без тілесних модифікацій значних відмінностей за статтю не виявлено, як і у вибірці респондентів із тілесними модифікаціями, окрім деяких окремих шкал. Чоловіки з тату і пірсингом є більш вну-

трішньочесними, тобто мають вищий рівень саморефлексії та самосвідомості, ніж жінки з модифікаціями. Зі свого боку жінки є більш самовпевненими, більше схильні до прийняття й прив'язаності до себе та власного тіла.

За методикою «Акцент 2-90» було встановлено, що в респондентів без тілесних модифікацій переважаючими типами акцентуацій виявилися гіпертимність, екзальтованість та циклотимність. Ці показники в опитуваних мають переважно високий рівень. Також підвищені результати наявні за шкалами демонстративності, застрягання та емотивності. Переважна кількість респондентів має низькі значення за шкалою дистимності та інтроверсії. Спираючись на описи цих типів за К. Леонгардом, опитуваних можна назвати досить емоційними та лабільними, схильними до швидких змін настроїв, надмірного оптимізму й екстраверсії. Респонденти з тілесними модифікаціями за шкалами демонстративності, гіпертимності, екзальтованості та циклотимності мають досить широкий розподіл отриманих показників: ці шкали переважають у спектрі як високих балів, так і завищених. Тобто абсолютна більшість опитуваних із тілесними модифікаціями має наднормові показники вищевказаних шкал. Підвищеною також є й шкала емотивності. Шкала тривожності розподілена у вибірці майже порівну: половина опитуваних мають підвищений рівень тривожності, інша половина – низький рівень. Також переважна кількість респондентів із тілесними модифікаціями має знижену дистимність й інтроверсію. Тобто, окрім демонстративності, постійної активності та надмірної емоційності, вони виявляють екстраверсію й емоційну нестабільність, швидкий перехід з одного емоційного стану в інший.

Окремим важливим аспектом цього дослідження було з'ясування схильності респондентів із тілесними модифікаціями до екстра- або інтроверсії. Згідно з отриманими результатами переважна кількість опитуваних має низькі показники інтроверсії (24 особи, або 48%), 18 осіб (36%) мають підвищені результати та 8 осіб (16%) мають середні значення. Високих показників за шкалою інтроверсії визначено не було. Отже, переважна кількість респондентів демонструє схильність до екстраверсії та амбіверсії.

Аналіз питань авторської анкети показав, що, відповідаючи на питання «Як ви думаєте, чому інші люди роблять собі тілесні модифікації?», респонденти без тілесних модифікацій найчастіше вказували такі причини: «самовираження» (20%), «естетичні вподобання» (16%), «щось покращити в собі» (16%), «виділитися з натовпу» (16%). Нагадаємо, що ця вибірка характеризується переважними значеннями за показниками гіпертимності,

екзальтованості та циклотимності за методикою «Акцент 2-90». На питання «Чи бажаєте ви зробити тату або пірсинг у майбутньому?» переважна кількість осіб відповіла таким чином: «Тілесні модифікації не є для мене естетичними» (28,57%), «Не маю бажання й потреби в тілесних модифікаціях» (21,42%), «Не маю фінансових можливостей для тілесних модифікацій і «Не хочу окремо відкладати на це кошти» (по 14,27%). Слід зазначити, що причину «Тілесні модифікації не є для мене естетичними» вказували респонденти з високими значеннями демонстративності, застрягання та емотивності, а також опитувані з високими показниками самоцінності за методикою дослідження самостварення. Респонденти з причиною «Не маю бажання й потреби в тілесних модифікаціях» не вказували протягом дослідження жодного інтересу до тілесних модифікацій. І хоча 28 осіб (56%) відповіли, що не бажають робити тілесні модифікації в майбутньому, інша частина вибірки (22 особи, або 44%) вказала, що хоче мати татування чи пірсинг у майбутньому. На питання «Чому досі не зробили пірсинг або татування?» опитувані переважно обирали відповіді: «Тимчасово не маю фінансових ресурсів на тілесні модифікації» (36,36%), «Ще не наважуюсь на тілесні модифікації» (27,27%), «Боюся болю від тілесних модифікацій, чекаю на психологічну готовність до переживання болю» (18,18%), «На момент опитування вже перебуваю в процесі підготовки до виконання тілесної модифікації» (18,18%). Слід звернути увагу на кореляції в межах цього питання. Причину «Ще не наважуюсь на тілесні модифікації» вказали особи, в яких високе значення циклотимності за методикою «Акцент 2-90». Причину «Боюся болю від тілесних модифікацій, чекаю психологічної готовності до переживання болю» вказали опитувані з високим значенням за шкалою екзальтованості. Причину «На момент опитування вже перебуваю в процесі підготовки до виконання тілесної модифікації» вказали опитувані з гіпертимною акцентуацією.

На питання «Як ви думаєте, чому інші люди роблять собі тілесні модифікації?» у групі респондентів із тілесними модифікаціями найбільшу кількість здобули відповіді: «Естетичні вподобання, краса» (24%), «Тілесна модифікація як пам'ять на тілі про певну подію, спогад» (16%), «Тілесна модифікація має глибокий особистісний символічний сенс» (12%), «Тілесна модифікація як мистецтво або творчість на тілі» (12%), «Самовираження» (12%). Оскільки середньогруповий суб'єкт із тілесними модифікаціями демонструє перевагу за шкалами демонстративності, екзальтованості, емотивності, циклотимності, а також має високі показники гіпертимності, то вважаємо, що в такому разі тілесні модифікації можуть

бути зумовлені емоційністю, чутливістю та нестабільністю опитуваних. І тут тілесні модифікації можуть стати як певним якорем, який надає опитуваним можливість стабілізуватися хоча б на рівні тіла, так і проявом бажання помістити творчі образи на власне тіло й у такий спосіб виразити свої цінності та погляди, своє внутрішнє «Я». Крім того, 44 респонденти (88% опитуваних) із тілесними модифікаціями прагнуть зробити тілесні модифікації повторно, і тільки 6 осіб (12%) не хочуть більше модифікацій із власним тілом. Можна припустити, що тілесні модифікації відіграють важливу роль в психічному стані респондентів, виконують певні особистісні функції для опитуваних, від яких їм важко відмовитися, що й стає причиною робити їх повторно.

На запитання «Чи змінилося ваше ставлення до тіла після модифікації? Якщо так, то як саме?» були отримані досить неоднотипні відповіді. 56% респондентів указали, що їх ставлення до тіла змінилося на краще. На їхню думку, тілесні модифікації були зроблені доцільно і виконали ту основну функцію, яку несе будь-яка тілесна модифікація, зокрема покращили сприйняття тіла, змінюючи його. Але 44% опитуваних відповіли, що їх ставлення до тіла жодним чином не змінилося. Можна припустити, що в такий спосіб респонденти дійсно використали модифікації в якості якоря на рівні тіла, не рефлексуючи зміни на рівні емоцій та когніцій.

Для визначення значущості зв'язків між шкалами застосованих у дослідженні методик було використано кореляційний аналіз за Спірменом, для дослідження значущих відмінностей у двох різних групах респондентів було застосовано U-критерій Манні-Уїтні. Кореляційний аналіз за Спірменом виявив, що взаємозв'язки між результатами методики дослідження самооцінки та показниками шкал методики дослідження самоствавлення в опитуваних без тілесних модифікацій не досягають значущих для досліджень значень. Але між результатами методики дослідження самооцінки та показниками шкал методики дослідження типу особистості в групі опитуваних без тату існує від'ємний кореляційний зв'язок на 0,5% рівні між самооцінкою та показником педантичності (-0,419). Тобто за умови збільшення в опитуваних педантичності їх самооцінка падає. Це можна пояснити тим, що педантичність часто сприяє перфекціонізму та надмірній скрупульозності, а також сумнівам у самому собі, тим самим призводячи до знецінювання себе і своїх успіхів. Аналіз взаємозв'язків між результатами методики дослідження самоствавлення та показниками шкал методики дослідження типу особистості в опитуваних без тату показав, що в разі підвищення значень демонстративності в опитуваних також зростає самокерівництво

(0,435) на 0,5% рівні статистичної значущості, тобто що демонстративнішою є особистість, то більшою для неї є значущість власного «Я» і тим більше виникає контроль за власними емоціями, поведінкою. При підвищенні показників застрявання зростають значення самоцінності (0,618) та самоприв'язаності (0,617) на 1% рівні значущості. Можна припустити, що застрявання надає особистості надмірну фіксацію на власних почуттях, а отже, і надмірну чутливість до самої себе та зумовлює відсутність готовності до змін (самоприв'язаність) через цю надчутливість. При підвищенні показників педантичності зростає самоцінність особистості (0,435), рівень статистичної значущості 0,5%. При підвищенні збудливості в респондентів зростає внутрішня конфліктність (0,483), рівень статистичної значущості ($p \leq 0,05$), тобто вони емоційніше та інтенсивніше переживають певні зміни, як зовнішні так і внутрішні, таким чином породжуючи нові внутрішні конфлікти. При підвищенні гіпертимності в опитуваних зростають показники внутрішньої чесності (0,454), самокерівництва (0,461) та віддзеркаленого самоствавлення (0,424), рівень статистичної значущості 0,5%. Це є досить закономірним, бо гіпертими здебільшого є активними, лідерськими та емоційними особистостями, отже, такі опитувані більш схильні до відкритості до себе та інших, мають сильний внутрішній стрижень та віру у власну цінність для оточення. При підвищенні тривожності зростає показник самозвинувачення (0,401), що також є закономірним: висока тривожність зумовлює сумніви в собі та почуття провини. При підвищенні екзальтованості зростає внутрішня конфліктність (0,516) та самозвинувачення (0,401), тобто екзальтовані опитувані, які схильні до високої емоційності та надчутливості, також можуть виявляти цю надчутливість до самих себе, а отже, надмірно себе звинувачувати та створювати внутрішні конфлікти. Значна кореляція на 1% рівні також наявна між показниками циклотимності, внутрішньої конфліктності (0,722) та самозвинувачення (0,644), рівень статистичної значущості 1%, що дає змогу стверджувати, що опитувані з нестабільним емоційним фоном і змінами настрою схильні до створення внутрішніх конфліктів та звинувачень себе через будь-які невдачі. Також наявна зворотна кореляція: при збільшенні циклотимності зменшується самовпевненість (-0,457), тобто нестабільний емоційний фон негативно впливає на самовпевненість респондентів. Інші шкали не демонструють значущих кореляційних зв'язків.

У респондентів із тілесними модифікаціями при підвищенні показника самооцінки на 0,5% рівні зростає самовпевненість (0,45), самокерівництво (0,472) та самоприв'язаність (0,479), а на 1% рівні значущості – самоцінність (0,538). Тобто що вища самооцінка особисто-

сті, то більше вона відчуває власну цінність і самодостатність, силу власного «Я». Цікаво, що, незважаючи на таку закономірність і досить вагому кореляцію самооцінки з самоприв'язаністю, респонденти все одно змінюють власне тіло і додають до нього модифікації. Вагомим кореляційним зв'язком між результатами методики С. Будассі та «Акцент 2-90» у групі респондентів із тілесними модифікаціями визначено не було. Було встановлено, що в групі з тілесними модифікаціями існують кореляційні взаємозв'язки між самоставленням та типом особистості. Отже, у респондентів із тілесними модифікаціями при підвищенні самовпевненості на 0,5% рівні зростають демонстративність (0,464) та застрявання (0,405), а на 1% рівні – гіпертимність (0,678). Підвищення за показником самоставлення «Самокерівництво» призводить до зростання на 0,5% рівні таких показників типу особистості, як демонстративність (0,438) та застрявання (0,398); на 1% рівні – до зростання гіпертимності (0,556). Тобто що більше людина схильна до звернення на себе уваги оточення або до фіксації на певних емоційних станах, то більшу впевненість в собі вона відчуває і менше готова до певних змін у собі. Схожу кореляцію мали й опитувані без тілесних модифікацій. При збільшенні збудливості в респондентів із тату зростає самоприв'язаність. Можна припустити, що саме надмірна збудливість стає перешкодою до відкритості і готовності особистості до власних змін. Вагому кореляцію шкала гіпертимності має також на 0,5% рівні з показниками віддзеркаленого самоставлення (0,428), самооцінності (0,491) та самоприв'язаності (0,491). Як було згадано вище, така кореляція є досить закономірною, бо гіпертими здебільшого є активними, лідерськими та емоційними особистостями, тож такі опитувані більш схильні до відкритості до себе та інших, мають сильний внутрішній стрижень та віру у власну цінність для оточення. При підвищенні дистимності спостерігається й зростання самозвинувачення (0,391) на 0,5% рівні, тобто в осіб з модифікаціями дистимність стає джерелом для частих звинувачень самих себе у життєвих невдачах. Так само, як у вибірці опитуваних без тату, шкала циклотимності корелює з внутрішньою конфліктністю (0,549) та самозвинуваченням (0,481), тобто що нестабільнішим є емоційний стан респондентів, то більше вони схильні до самокопання та докорів самим собі. Інших кореляційних взаємозв'язків

за допомогою кореляційного аналізу Спірмена в двох групах респондентів визначено не було.

Суттєвих розбіжностей між показниками двох груп за всіма методиками за допомогою U-критерію Манна-Уїтні в цьому дослідженні визначено не було. Отже, ця тема, на нашу думку, потребує подальших наукових розробок.

Висновки. З вищесказаного можна зробити такі висновки. Тема пошуку зв'язку між характерологічними особливостями особистості та зробленими нею тілесними модифікаціями залишається актуальною і потребує подальших досліджень. Адже, як написав у своїй книзі «Татування, шрамування й інші прикраси тіла» чеський науковець М. Рихлік: «Татування привертало і досі привертає мало уваги соціологів, істориків, знавців мистецтва і культури. Водночас це єдиний вид мистецтва, який використовує в якості матеріалів живі тканини» [7]. Дослідження творчого ставлення особистості до власного тіла, коли саме воно виступає об'єктом для творчості, з метою вивчення впливу особистісних особливостей на цей процес може стати вагомим внеском психології у дослідження культурно-історичної природи феномена тілесних модифікацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артюхіна Н. Феномен татування як засіб самовизначення та самопрезентації особистості в юнацькому віці. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2016. Том 1. Випуск 5. С. 17–23.
2. Вігдорчик М. Психодинамічний підхід до проблеми акцентуації. Акцент 2-90. Одеса, 1995. 40 с.
3. Касинюк Л., Яровицька Н. Феномен тіла: філософський вимір. URL: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/download/818/948>.
4. Марті Й. Тіло як культура. Татування тіла та процеси глобалізації. URL: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/37928/15-Marti.pdf>.
5. Муха О. Формати ставлення до власного тіла: парадокс духовності 20 сторіччя. *Наука. Релігія. Культура* : збірник наукових статей. Донецьк, 2006. № 1. С. 141–146.
6. Kertzman S. Do young women with tattoos have lower self-esteem and body image than their peers without tattoos? A non-verbal repertory grid technique approach. URL: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0206411>.
7. Rychlík M. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. 2005. URL: https://www.researchgate.net/publication/258997411_Tetovani_skarifikace_a_jine_zdobeni_tela.